

N.F.S. Grundtvig "Et Par Ord om vore Oldtids Minder"

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.3, oktober 2013

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1809 (SJ: 121)

Teksten er etableret af Maria Jørgensen

Punktkommentarer og indledning er skrevet af Maria Jørgensen, redigeret af Holger Berg og Klaus Nielsen

Tekstredigering er skrevet af Maria Jørgensen, redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

|A:1662

Et Par Ord om vore Oldtids Minder.

De Gravhøie skulde dog Fanden flytte,
De staa her og gøre slet ingen Nytte.
Harlekin hos Oehlenschläger.

Da den vantrevne Forstand udjog alle Guder af deres Templer, indsatte den Nyttens til deres Arving, og denne usle, krogede Uting bryster sig nu i Høisædet. Kun hvad der er nyttigt, det er: hvad der lader sig forvandle til Penge og Føde, har noget Værd i Tidsalderens Øine; thi kun det er hvad *den* kalder Reelt. Det maa da slet ikke undre os, at Fædrenes ærværdige Gravhøie, der stode ukrænkedes gennem Aarhundreder, nu dagligen opofres for de Kloges smaavurde Vindesyge¹. Dog, Man kalde mig længe nok Sværmer, ja give mig hvilke saadanne Navne Man lyster! aldrig skal jeg derfor døge, at Sorg nedbøier og Harme opfylder mig, naar jeg ser de Henfarnes Bautastene splittede bortslæbes, og de Dødes hellige

Aske ryge bag Ploven; aldrig dølge, at jeg gruer for den Slægt, der ei alene ser det ligegyldig, men endog vover at juble, og prise den Tidsalder, i hvilken Vindskibelighed ganger saaledes søsterlig i Haand med Oplysning. Naar menig Mand taler og handler, som de Kloge ville, da beklager jeg dem kun, thi, de Arme! de vide ikke, hvad de sige eller gøre. Egennytten, vor aandige Naturs Skræppe og Nelde, opgroer uplantet, og ei er det da Under at den vokser frodig og kvæler de spæde Blomster, naar selv Urtegaardsmændene gøde og røgte den. Dobbelt harmeligt er det derimod, naar Man hører Mænd, hvis Sjele dog ei ellers synes begravne i Jord og Møding, smittede af Tidens Landfarsot, at istemme denne Gravstormersang.

IA:1663 Saaledes fremtraadte for nogle Aar siden en Mand, hvis Aand tyktes mig høit stemt for det Overjordiske, og dog var han i denne Henseende saa jordgridsk, at, maatte han raade, skulde der ei lades Sten paa Sten uden i Gærder og ei sees Høi over Muld, som ei furedes af Ploven².

Nyligere fremstod en anden Mand, hvis Varme for Oldtidens Levninger maa agtes bevist ved det fleraarige Studium, han helligede dem, og dog sagde han, at det vel kan være ligegyldigt hvad der bliver af Høie og Stensætninger, naar de kun først ere *udgravede* og nøiagtig *aftegnede* ³. Enten maa det være en underlig Frygt for at mishage Tidsalderen, der driver *ham* til denne Erklæring, men da burde han have betænkt, hvilken Skade en saadan Yttring kan stifte, da især de af vore Præster, som ellers vilde skamme sig ved at storme Høie, nu tro sig bemyndigede dertil; eller og den maa reise sig af en saare ensidig Beskuelse, i det han beregner Høienes Værd, ene efter det Udbytte, de kunne yde Historie og Oldgrandskning. Er det Sidste Tilfældet, da vorder Spørgsmaalet: er denne Synspunkt den rette? og besvares det med et Ja, da mener jeg, Man kunde gerne spare baade Udgravning og Aftegning; thi hvad denne angaaer, da er det hel synderligt at Skyggen skal agtes mere end Legemet⁴, og Udbyttet ved hin bør vel ikke anslaaes høit. Jeg turde imidlertid mene, at denne Synspunkt, især som udelukkende, er aabenbar urigtig, og at hine Mindesmærkers eiendommelige Værd for os, bestaar deri, at de som balsamerede Kæmper skænke os et Blik tilbage i de svundne Tider og tale kraftelig om vore gamle Fædres Liv og vældige Idrætter, men er det saa, da vorder det og klart, at det maa være os om dem, ei om deres Skygger at gøre.

IA:1664 Dannemarks Drot gjorde Sit, ved at kaare Mænd, der skulde vaage over Fortidens Minder, og af dem tør vi, paa Fortids og Nutids og Fremtids Vegne, fordre det skarpe Blik og det modne Overlæg, der sømmer sig for Mænd, som handle for Tidernes Øine, og paa hvis Hoveder Brøden vil ligge tungt, dersom Efterslægten stander fremmed i Norden, kun ved Bogstavens skøre Baand knyttet til sine gamle Frænder. Vel indser jeg, at det ei nytter at tale om

almindelig Fredlysning; men hine Mænds Pligt er det, at sørge for, at Ødelæggelsen vorder saa uskadelig, som muligt. Først og fremmest maa det overholdes, at ingen Høi, til hvilken gamle Sagn ere knyttede, eller som ved sit Udortes forkynder sin Indbyggers Høihed; og ingen Stensætning, der ved Leie og Udstrækning vidner om, at *Sysselets* Mænd der havde Thinghold eller Blot, vorder forstyrret. Det Samme gælder, naar flere Høie danne en *mærkelig* Ring, og intet *Sogn*, som eier Høie, bør aldeles blottes⁵. Dette Sidste kan eller bør dog slet ingen Vanskelighed have, thi, foruden at den Jordplet som derved siges at blive spildt, kun vorder det under den Forudsætning, at alle de kommende Tidsaldre nedsynke i Dorskhed, findes dog endnu ofte en saadan Høi paa Præstens Agre, og en Usling maa han være, hvis han finder det Bud haardt, at lade den stande urørt. Alle de Høie, der saaledes fredlystes, burde ei udgraves, med mindre mærkelige Sagn lode formode, at noget Synderligt laa skjult deri, thi et sandt Raseri maa det nævnes, at omstyrte de fagreste Høie, der kun urørte have deres fulde Betydning, for at sammenskrabe smuldrende Lerpotter og afslebne Stene, hvis *Mængde* Intet lærer os. Ville vi vedblive hermed saaledes som hidtil, da vorder Følgen, at vi, for at sanke Oldtids Minder, forstyrre og vanhælde de herligste, og bandes med Ret af vore Ætmænd.

End maa jeg omtale den Uskik at bortføre Runestene fra det Sted, hvor de findes, naar ei |A:1665| paa dem er en Efterretning Man kunde frygte for at se udslettet ved Luft og Regn; thi de Stene, hvorpaa Intet staar, undtagen at Bue reiste dem over Asbjørn, have kun Betydning som mælende Oldtidsminder paa den Høi, hvor de sattes.

Til Slutning vil jeg spørge de Herrer, som stemme for, at alle Høie skulle jævnes og alle Stene sprænges, om de ville nævne det Ret, dersom vore Ætmænd, indviede i en anden Religion, ei blot nedbrøde vore Kirker og jævne deres Gaarde, men ogsaa forstyrrede vore berømte Mænds Grave og sprængte deres Ligstene? Svare de: nei, da have de dømt sig selv, svare de: ja, da have de her ingen Stemme, som de der forkynde aldeles Mangel paa Sands for Alt hvad som maa nævnes Menneskets Helligste. Saa vil jeg og bede og besværge de Mænd Kongen kaarede til Oldtids Talsmænd, at de dog ei føie sig efter de Krav, lav Vindesyge og Sjeledorskhed ei skamme sig ved at gøre og gentage⁶; thi aldrig glemme De, at manglede end alle Nutids Mænd Øre til at høre, hvad de fremfarne Tider mæle gennem deres Minder, maa det dog ventes, som det visselig maa ønskes, at Slægtens Øie og Øre atter engang oplades, og ve da os! om vi dæmpede Lyden og omtaagede Skikkelserne fra Hedenold, om det med Ret nævnedes vor Brøde, at Fædrenes Gravsteder ei bleve i Nord, hvad de fordem vare hos os, som hos Græker og gamle Romere, Folkets Helligdomme, trindt hvilke de i

Fredens Dage leirede sig og drukke med Andagt de Hensovnes
Minni, trindt hvilke de i Feide kæmpede som Løver, og vilde ei leve,
at se dem vanhelligede af Fiendens Banner!

Grundtvig.

1

Man indvende ei, at selv Hedninge stundom brøde Høie; thi
Ryggesløshed er et gammelt Træ, der ingensinde aldeles manglede
Frukt, og det var *nødvendigt*, at der i det 9de Aarhundrede maatte
være Hedninge, som svarede til de Kristne i det 19de der hos os
plyndrede Grave.

2

Hr. Pastor Krogh i theologisk Maanedsskrift, Septbr. 1807.

3

Se Hr. Sekretær og Magister Verlaufs Bemærkninger over
Antikvitetskommissjonens Omgangsbrev.

4

Heri er Recensenten i Lærde Efterretninger, i hvem jeg troer at
kende en af vore gamle, ærværdige Oldgrandskere, af samme
Mening.

5

Hin Recensent siger, at der *i det mindste* bør altid være een Høi i
hver Provinds, men saalidet jeg kan nægte, at det var det *Mindste*
der kunde være, synes det mig dog virkelig at være saare Lidet, og
beklageligt vil det være dersom Kommissjonen lader sig nøie
dermed.

6

Hertil foranlediges jeg især ved den Yttring i Lærde Efterretninger
af en Kommissjonens Medlem, at den ei vil fordre flere Stene
bevarede end Eieren kan *undvære*. Vorder denne Grundsætning
fulgt, da ville hel faa sees af vore Børn; thi de fleste Grundeieres
Gridskhed kender ingen Grændser, og saalænge ei al deres Mark er
hegnet med Sten, kunne de jo med Skin nægte Undværligheden af
en eneste. Jeg mener at alle hidtil udyrkede Høie med
Stensætninger ere Kongens og Landets Eiendomme; thi af dem
skatter og skylder Ingen, og deres Leie giver ingen Ret.